

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„VICTOR BABEȘ” DIN TIMIȘOARA**

PREVENIREA ȘI GESTIONAREA SITUAȚIILOR DE MALPRAXIS

**SUPORT DE CURS PENTRU PROGRAMUL UNIVERSITAR DE MASTER
RESPONSABILITATEA JURIDICĂ A PERSONALULUI MEDICAL**

Prof.univ.dr. Ramona Amina POPOVICI

RĂSPUNDEREA CIVILĂ MEDICALĂ

❖ *Noțiunea răspunderii civile medicale*

- în cadrul dreptului medical, un loc central îl ocupă instituția răspunderii juridice medicale
- necesitatea angajării răspunderii juridice a medicului și a celuilalt personal medical este justificată de garantarea, la nivel constituțional a dreptului la sănătate (art. 34 alin. (1) din Constituția României garantează dreptul la ocrotirea sănătății)
- răspunderea juridică medicală a dobândit noi sensuri în cadrul societății românești, având în vedere faptul că în ultimii ani au fost semnalate o serie de cazuri ce au pus într-o lumină nefavorabilă profesia de medic și condițiile în care aceasta a fost exercitată
- între necesitatea de apărare a pacientului și independența profesională a medicului trebuie să existe un just echilibru
- incriminarea excesivă ar conduce la dezumanizarea actului medical și la o anumită reticență în acordarea serviciului medical, în dorința de a estompa numărul mare de litigii
- pe de altă parte, neincriminarea faptelor ilicite săvârșite în domeniul medical ar goli de orice sens principiul constituțional al garantării dreptului la ocrotirea sănătății
- statului îi revine sarcina de a organiza asistența medicală, iar atunci când medicul nu oferă îngrijiri atente și conforme, se impune angajarea răspunderii pentru prejudiciile create
- pe parcursul exercitării profesiei întreaga capacitate a medicului trebuie focalizată asupra actului medical și nu alterată de teama greșelii, iar pentru realizarea acestui deziderat trebuie înțeleasă noțiunea de malpraxis, dar și modalitatea prin care atât medicul, cât și pacientul se pot proteja de eventualele erori
- în cadrul Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății este reglementată în cuprinsul *Titlului XVI* răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice

- răspunderii civile medicale i se pot atribui două accepțiuni
- *într-o primă accepțiune*, răspunderea civilă medicală trebuie analizată din punct de vedere al unei *instituții juridice*
- dacă privim răspunderea civilă medicală ca pe o instituție juridică vom observa că aceasta este alcătuită din totalitatea normelor de drept medical prin care se reglementează regimul juridic al răspunderii civile în domeniul sanitar (condițiile, efectele sau temeiul răspunderii)
- într-o altă accepțiune*, răspunderea civilă medicală trebuie înțeleasă ca un *raport juridic obligațional de răspundere medicală*
- ambele accepțiuni au fundamentarea lor proprie
- în cadrul celei de-a doua accepțiuni răspunderea civilă medicală trebuie înțeleasă ca un raport juridic obligațional, în temeiul căruia personalul medical este obligat să repare prejudiciul creat pacientului prin fapta sa pe parcursul desfășurării actului medical
- răspunderea juridică medicală are un triplu scop: ***punitiv, preventiv și reparator***
- scopul punitiv al răspunderii medicale*** are în vedere aplicarea unei sancțiuni, a unei pedepse în sarcina personalului medical în situația încălcării de către acesta a normelor dreptului medical
- pe de altă parte, răspunderea juridică medicală are un ***scop preventiv-educativ***, deoarece aplicarea sancțiunii în sarcina personalului medical îl va determina pe acesta ca pe viitor să nu mai comită nicio altă acțiune contrară legii
- prin influența exercitată asupra conștiinței medicului, răspunderea civilă medicală îndeplinește o importantă funcție educativă
- prin teama pe care eventualitatea obligării la repararea prejudiciilor o poate provoca în conștiința personalului medical, răspunderea civilă medicală contribuie la diminuarea numărului faptelor ilicite păgubitoare și la respectarea obligațiilor
- alături de scopul preventiv-educativ, răspunderea civilă medicală îndeplinește și un ***scop reparator***, medicul fiind obligat la înlăturarea consecințelor negative produse prin săvârșirea faptei ilicite

- a fost exprimată opinia în literatura juridică de specialitate potrivit căreia, răspunderii civile medicale ar trebui să i se mai recunoască o altă funcție/un alt scop și anume, aceea de consolidare a încrederii societății în instituțiile care se îngrijesc de viața și sănătatea pacientului
- acest scop al răspunderii civile medicale are la originea sa încrederea în spiritul de probitate al cadrului medical și totodată, în profesionalismul acestuia

❖ *Principiile răspunderii civile medicale*

-răspunderea civilă medicală este guvernată de două mari principii și anume, *principiul reparării integrale a prejudiciului* și *principiul reparării în natură a prejudiciului*

1. Principiul reparării integrale a prejudiciului

-repararea integrală a prejudiciului constă în înlăturarea tuturor consecințelor dăunătoare (negative) ale unui fapt ilicit, în scopul repunerii victimei în situația anterioară, adică în situația în care s-ar fi găsit dacă prejudiciul nu s-ar fi produs

-Normele metodologice de aplicare a Titlului XVI al Legii nr. 95/2006 asigură valoare de principiu acestei reguli

- Normele metodologice de aplicare a Titlului XVI al Legii nr. 95/2006stipulează faptul că partea vătămată (pacientul) este îndreptățită la repararea integrală a prejudiciului

-scopul în urma executării obligației de reparare, este acela de a readuce victima în situația anterioară producerii prejudiciului

-în ceea ce privește stabilirea cuantumului despăgubirilor de care poate beneficia pacientul, Normele metodologice de aplicare a Titlului XVI al Legii nr. 95/2006prevăd faptul că "despăgubirile se stabilesc în raport cu întinderea prejudiciului"

- întinderea răspunderii civile medicale trebuie să corespundă cantitativ cu întinderea prejudiciilor cauzate pacienților

- măsura răspunderii civile medicale este dată de prejudiciul cauzat pacientului prin fapta ilicită a medicului

-este admisă reexaminarea despăgubirilor dacă se dovedește că în întinderea prejudiciului au survenit modificări, trebuind să existe o permanentă și deplină concordanță între cuantumul despăgubirilor și întinderea prejudiciului

- despăgubirile civile pentru prejudiciile izvorâte din fapte ilicite stabilite prin hotărâri judecătorești definitive vor putea fi majorate, dacă prejudiciul existent la data pronunțării hotărârii s-a agravat ca urmare a aceluiași fapt prejudiciabil

- micșorarea sau încetarea plății despăgubirilor se va putea dispune numai în ipoteza diminuării sau dispariției prejudiciului stabilit, dar numai atunci când despăgubirile au fost acordate sub forma unor prestații periodice

2. Principiul reparării în natură a prejudiciului

- repararea în natură a prejudiciului are o aplicabilitate limitată în domeniul răspunderii civile medicale

- de cele mai multe ori, nu se poate vorbi de repararea în natură a prejudiciului în ipoteza vătămării sănătății sau a integrității corporale, motiv pentru care repararea prejudiciului se va face prin echivalent bănesc

- repararea prin echivalent bănesc a prejudiciului suferit de către pacient se poate face prin acordarea unei *sume globale* sau prin stabilirea unor *prestații periodice succesive*

-în cazul vătămării integrității corporale sau a sănătății pacientului este foarte dificil de apreciat dauna produsă cu exactitate, deoarece starea sănătății celui prejudiciat se poate modifica, fie înrăutățindu-se, fie, dimpotrivă, ameliorându-se

-agravarea stării sănătății pacientului va conduce la sporirea prejudiciului inițial suferit de către acesta, echivalând practic cu apariția unui noi prejudiciu, care trebuie reparat, conform principiului reparării integrale

- subliniem încă o dată un aspect menționat anterior, însă extrem de important în ceea ce privește repararea prejudiciului cauzat pacientului și anume, faptul că ameliorarea sau refacerea în totalitate a stării de sănătate a acestuia justifică micșorarea sau chiar sistarea plății despăgubirilor **doar** în ipoteza în care acestea au fost stabilite sub forma unor *prestații periodice*

-în privința momentului de la care se plătesc despăgubirile, acesta este acela al producerii actului de malpraxis medical

- astfel, despăgubirile vor fi acordate *retroactiv*, de la data săvârșirii faptului juridic ilicit prejudiciabil

❖ *Fundamentul răspunderii civile medicale*

-problema fundamentului răspunderii civile medicale a cunoscut în literatura juridică de specialitate îndelungi discuții, în prezent fiind acceptate mai multe teorii

- a căuta fundamentul răspunderii civile medicale presupune a răspunde la următoarea întrebare: Ce motiv permite reținerea răspunderii unui individ față de altul?

- de-a lungul timpului, concepția potrivit căreia angajarea răspunderii civile medicale are la bază exclusiv culpa (vinovăția) făptuitorului s-a dovedit a fi insuficient de cuprinzătoare, luând naștere o serie de teorii bazate pe un alt temei decât culpa

- *teoria răspunderii subiective* consacră principiul general în domeniul medical și anume, răspunderea civilă întemeiată pe culpa personalului medical

-răspunderea civilă medicală este considerată o sancțiune cu caracter reparator, aplicabilă în cazul săvârșirii unei fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, iar pentru a putea fi angajată această răspundere ea trebuie să se întemeieze pe culpa sau greșeala medicului/personalului medical

-o serie de texte normative din cuprinsul Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății indică fără echivoc fundamentul subiectiv al răspunderii civile, bazat pe culpa medicului/personalului medical

- potrivit art. 653 alin. (1) lit. b) din cuprinsul Legii nr. 95/2006, "**malpraxisul este eroarea profesională** săvârșită în exercitarea actului medical sau medico-farmaceutic, generatoare de prejudicii asupra pacientului, implicând răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice"

- conform art. 653 alin. (2) din cuprinsul aceleiași legi, "personalul medical răspunde civil pentru **prejudiciile produse din eroare, care includ și neglijența, imprudența sau cunoștințe medicale**

insuficiente în exercitarea profesiunii, prin acte individuale în cadrul procedurilor de prevenție, diagnostic sau tratament"

- eroarea, imprudența, neglijența în exercitarea profesiei sunt motive pentru care personalul medical poate răspunde din punct de vedere juridic

- toate actele de neîndemânare fizică sau psihică, de lipsă de abilitate sau de atenție reprezintă fapte ilicite culpabile comise de către persoane în exercitarea profesiei lor

- în același sens, *personalul medical răspunde* civil pentru prejudiciile produse în exercitarea profesiei *și atunci când își depășește limitele competenței*, cu excepția cazurilor de urgență în care nu este disponibil personal medical ce are competența necesară (art. 653 alin. (4) din Legea nr. 95/2006)

- este evident că analiza are în vedere comportamentul neadecvat al practicianului din domeniul medical

- în cazul răspunderii civile medicale subiective, poziția psihică a autorului faptei ilicite (a personalului medical) este esențială pentru angajarea răspunderii sale juridice

- legiuitorul stabilește în cuprinsul art. 654 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, că "toate persoanele implicate în actul medical vor răspunde *proporțional cu gradul de vinovăție al fiecăruia*"

- legătura psihologică dintre personalul medical și fapta acestuia este cea care dă măsura obligației de reparare a prejudiciului

- în cazul fiecărui litigiu ce are ca obiect un posibil act de malpraxis medical, judecătorul va trebui să stabilească gradul de vinovăție al fiecărui practician coparticipant la actul medical, pentru a putea stabili întinderea răspunderii acestuia

- răspunderea profesionistului pentru efectuarea necorespunzătoare a actului medical este direct dependentă de gradul de vinovăție cu care s-a obiectivat conduita sa în cadrul faptei ilicite prejudiciabile

-răspunderea civilă a personalului medical se va angaja pe un temei subiectiv, doar în prezența vinovăției dovedite a acestuia

- răspunderea civilă medicală subiectivă este *individuală*

- răspunderea civilă medicală subiectivă este una individuală, deoarece are în vedere exclusiv conduita persoanei responsabile (a personalului medical) și urmărește sancționarea acesteia prin angajarea obligației de despăgubire a pacientului (a victimei)

-în afara temeiului subiectiv al răspunderii civile medicale, există o serie de ipoteze în practica medicală care atrag răspunderea personalului medical, independent de culpa acestuia (răspunderea obiectivă medicală)

-prin reglementarea unor ipoteze derăspundere fundamentate independent de orice culpă se manifestă tendința de socializare a unor riscuri

- în sfera obligațiilor strict profesionale, personalului medical îi incumbă o obligație de securitate de rezultat în privința utilizării aparaturii medicale, a instrumentelor și a materialelor de care se servește în exercitarea profesiei

-în această ipoteză, conduita personalului medical este subsumată obligației generale de *garantare a securității vieții, a integrității fizice și psihice a pacientului său*

- în momentul debutului relației sale cu pacientul, medicul este obligat să ofere pacientului o serie de garanții, care constituie expresie a respectării drepturilor fundamentale ale acestuia din urmă

- în privința obligațiilor din afara sferei celor de tehnică medicală, obligația de a obține consimțământul informat al pacientului este o obligație de rezultat (nu de mijloace!), derivată din obligația generală de a garanta respectarea dreptului la autodeterminare și la autonomie a pacientului, neefectuând nicio intervenție medicală fără a avea consimțământul acestuia și mai ales, niciun act medical cu potențial de risc, fără acordul informat al pacientului

- eșuând în a obține rezultatul promis, prin neexecutarea oricăreia dintre aceste obligații prezentate anterior (obligația de securitate și cea privind obținerea consimțământului informat),

profesionistul din domeniul medical este chemat să răspundă ca și garant, reparând prejudiciile create pacientului

- în cazul acestor ipoteze nu contează comportamentul său, ci simplul fapt că rezultatul determinat promis nu a fost atins, iar în acest fel s-a creat pacientului un prejudiciu

-repararea prejudiciului cauzat pacientului se va realiza **în temeiul obligației de garanție** privind respectarea drepturilor fundamentale ale pacientului, care incumbă practicianului din domeniul medical

-în acord cu literatura juridică de specialitate, găsim adecvat a aprecia că **fundamentul obiectiv** al răspunderii personalului medical pentru neexecutarea prejudiciabilă a obligațiilor sale de rezultat poate fi **constituit pe ideea de garanție**

- este vorba despre garanția respectării drepturilor sale fundamentale pe care pacientul trebuie să o aibă în relația sa cu medicul

-drepturile fundamentale ale pacientului fiind încălcate, prin executarea necorespunzătoare sau prin neexecutarea obligațiilor de rezultat ce îi incumbă personalului medical, pacientul trebuie să aibă garanția reparării eventualelor prejudicii astfel produse

- această garanție îi incumbă profesionistului din domeniul medical, iar în temeiul ei acesta va trebui să repare prejudiciul cauzat pacientului

BIBLIOGRAFIE

1. Cocora L., Legislație medical și social, Ed. Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2004
2. Mangu Fl. I., *Răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice*, Teză de doctorat, Timișoara, 2010
3. Moldovan A.T., Tratat de drept medical, Ed. All Beck, 2002
4. Năsui G.A., *Malpraxisul medical*, Ed. Universul Juridic, București, 2016
5. Popovici R.A., Elemente de management și aspecte legislative medico-farmaceutice, Ed. Mirton, Timișoara, 2016
6. Tudor G., *Răspunderea juridică pentru culpa și eroarea medicală*, Ed. Hamangiu, București, 2010
7. Vida-Simiti I., *Răspunderea civilă a medicului*, Ed. Hamangiu, București, 2013
8. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății
9. Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacienților, Monitorul Oficial nr.51/29 ianuarie 2003 și normele de aplicare